

Viljandi nimi Euroopa hansalinnade esinduslikus nimekirjas
tekkitab tihti küsimust. Asub ju see väike mägine linnake kaugel merest
ja suurtest veeteedest...

Esmakordselt mainiti Viljandi muinaslinnust 1154. aastal maadeuurija Al-Idrisi poolt. 13. sajandil, pärast siinsete alade langemist mõõgavenda-de ordu võimu alla, alustati kivi-kindluse ehitamist. Sellest sai Baltimaade üks võimsaim kindlustuskompleks, mille ümber hakkas kasvama ka kaupmeeste ja käsitööliste asula. Viljandit soosis hea asukoht transiit-linnana Riia-Pärnu-Viljandi-Tartu-Novgorod kaubateel, mis oli ka osali-selt laevatatav. Elanike ja jõukuse kasv oli sedavõrd suur, et **1283.** a. anti Viljandile Lübecki linnaõigused ja 1346. a. võeti linn vastu auväärsesse Hansa Liitu.

Keskaegset Viljandit ümbritses 4 meetri kõrgune ja 2 meetri laiune maakivist linnamüür, mille fragmendid on nähtavad ka tänases linnapildis. Nautides uhke ordulinnuse varemetelt avanevaid kauneid vaateid järvele on võimalik tajuda sajanditetagust väge praegugi.

1 Linnaga tutvumist võiksid alustada Viljandi **Vabaduse väljakult**.

2 Vabaduse väljaku lähedal näed paistmas valget **Jaani kirikut**. 1464.a. frantsisklaste kloostris ehitatud, Liivi sõjas maha põletatud ning hiljem taastatud kirikut kasutati nõukogude ajal laona. Praeguseks on pühakoda rekonstrueeritud ja leiab laialdast kasutust ka kontserdi-aijana.

3 Jaani kiriku vastas, läbi pargi, paistab **Viljandi mõisa peahoone**. Kuigi Viljandi mõis ja linn on enam-vähem ühealased, sai praegune koht peahoone asupaigaks alles 18. saj. keskel, mil sinna püstitati puidust häärber. Uus loss kerkis aastatel 1879-1880 seisusekohase elamuna Paul von Ungern-Sternbergi pojale Oswaldile. Tänaaseks on hoone renoveeritud ja seal asub Schloss Fellin.

Mälestusmärk represseeritutele avati mõisa härrastemaja ees 14. juunil 1991. Siis möödus 50 aastat esimesest massiküditamisest, mille käigus hukati nõukogude võimu poolt või saadeti Siberi vangilaagritesse ligi 10 000 viljandimaalast.

4 Pargis on vanast kuivanud tammest kujundatud rahvuslikke mustreid kandev **Ilmapuu**. See leidis mõisapargis koha 2009, mil Viljandi kandis Eesti metsapealinna tiitlit.

Pargi taga avaneb vaade **Viljandi laululavale**. Eestlased nimetavad end laulurahvaks ja traditsioonilisi laulupidusid peetakse igas endast lugu pidavas linnas.

5 Kindral Johan Laidoneri monument Viljandi lauluväljaku kõrval on püstitatud Viljandimaal, Viiratsi vallas, Raba talus sündinud ja elanud kindral Johan Laidoneri auks. Kaitseväe ülemjuhataja Johan Laidoner jättis Eesti ajalukku jälje mitte ainult andeka sõjamehena, vaid ka rahuaegse poliitikuks nii kodumaal kui väljaspool seda. Pronkskuju autoriks on Terje Ojaver.

6 Kui Sul on aega ja soovi sammuda pisut kaugemale, võid üles otsida ühe omapärase loodusvormi, millega Viljandi uhkustada võib - siinsamas kesklinnas asub **punakaspruun liivakivipaljand**, mille kõrgus on 6 m ning pikkus 18 m.

7 Tagasi pöörates leiad laululava kõrvalt üles jalgraja, mida mööda minnes jõuad jõuad peagi Viljandi kuulsale **ripsillale**, mille kinkis 1931. a. linnale Tarvastu mõisnik Karl von Mensenkampf. Sild on üle 50 m pikk. Seda on aegade jooksul ka ümber ehitatud, viimati 1995. a.

8 Juba oledki keset **keskaegset ordulinnust**, mida 1224. a. hakkas puitkindlustuse asemele rajama Mõõgavendade Ordu. Linnus kujunes aja jooksul poliitiliselt ning majanduslikult mõjuvõimsa komtuuri residentsiks. Kompleksi juurde kuuluv loss oli suurim kogu Vana-Liivimaal. Erinevate sõdade ajal suuri purustusi saanud linnusest on tänaseks säilinud vaid varemed. Kaasajal mängib varemetele keskel Kaevumäel teater „Ugala” oma vabaõhuetendusi ning igal suvel peetakse siinsamas suurejoonelist folkmuusikafestivali.

9 Ja kes Eestimaal ei oleks kuulnud laulu Viljandi järvel sõudvast paadimehest? Just lossivaremetelt avaneb **kõige kaunim vaade Viljandi järvele** ja selle ümbrusele. Naudi seda sinagi!

10 Et tagasi linna jõuda, möödud vanast Kirsimäe aidast, millest nüüdseks on saanud **Eesti Pärimusmuusika Keskus** – muusika õppimise ja nautimise koht.

11 Ja siis ületad **Varesesilla**. Nii hakati 1925. a. ehitatud silda rahva-
suus kutsuma tolleaegse linnapea dr. Jaan Varese järgi.

12 Kondase Keskuses on Viljandi naivistide, valdavalt Paul Kondase püsiekspositsioon, vahelduvad näitused ja kunstiinfopunkt. Just Kondase maalist „Maasikasööjad“ on inspireeritud Viljandi tänava-pildis pilku püüdnud suured maasikad.

13 Siit Pika tänava nurgast avaneb veel üks kaunis vaade järvele. **Suursugune tamm** pakub varju ja aitab hetkeks aja maha võtta igahül, kes tema alla kiikuma satub. Edasi on võimalus avastada siinse linnaosa elanike eestvõtmisel ja ühisel jõul taastatud kitsas **Kassisaba tänav**, mis juhatab jalutajad läbi roheluse Trepimäeni. Võid liikuda ka pisut tagasi ja minna Lutsu tänava kaudu Laidoneri platsini.

14 **Kindral Laidoneri** platsi kasutati veel 19. sajandil turuplatsina. Praegu köidab jalutajate meeli väljaku keskel asuv **purskkaev „Poiss kalaga”** (modelleerinud August Vomm).

15 Tähelepanu vääriv maja platsi serval on 1780. aastast pärit vana apteegihooned, milles alates 1942. aastast asub **Viljandi muuseum**. Astu sisse ja tutvu ekspositsiooniga!

16 Muuseumi ja Raekoja vahele jääv **Viljandi vana veetorn** on nüüd rekonstrueeritud vaatetorniks. Ülevalt saad heita pilgu kogu linnale.

17 Ja eemalt paistabki **raekoda**. 1768-1774. a. ehitatud hoone on Viljandi üks vanemaid säilinud kivimaju. Kellatorn pärineb aastast 1931, mil hoonet ulatuslikult ümber ehitati. Raekoja kõrval on Viljandi legendaarse **linnapea August Maramaale pühendatud skulptuur** (autor Aili Vahtramäe).

18 Raekoja tagant saab alguse **Trepimägi**, mis rajati üle-eelmisel sajandivahetusel linna ja järve ühendustee parandamiseks. Trepp on viejärguline ja sel on 158 astet.

19 Mööda treppi alla jõudes paelub pilku **skulptuur „Jooksja”** (autorid: Riho Kuld ja Ülo Stöör), mis sümboliseerib 1928. aastast läbiviidava traditsioonilise **Viljandi järvejooksu** võitjat. Samasse kompleksi kuuluvad graniitplaatidest sambad võitjate nimedega.

Mööda **Vesiflirdi alleed** sammudes jõuad peagi **randa**. Kui on aega ja tahtmist, saad sõita vesiratta, paadi või väikelaevaga, et mäeveerul laiuvat linna imetleda.

Staadioni kõrvalt saab alguse **matkarada ümber Viljandi järve**. Rada on 13,5 km pikk, seda saab läbida nii jalgsi kui jalgrattal. Rajalt avanevad kaunid vaated järvele, teiselt poolt järve aga linnale.

20 Tagasi kesklinna suundudes peatu hetkeks Viljandimaalt pärit maailmakuulsa kunstniku **Johann Köleri monumenti** ees (autorid: Edgar Viies ja Rein Luup).

21 Ja heida pilk ka Eesti ärkamisaja suursugule **C. R. Jakobsonile** (skulptor: Mati Karmin). Jakobson asutas 1878. a. Viljandis ajalehe „Sakala”, mis ilmub maakonnalehena tänaseni.

22 Kesklinna kvartali südamesse — **Arkaadia Aeda** — jääb jalakäijate tänav, kus on eksponeeritud tõeliselt huvitav koostus — fragmendid vanast keskaegsest linnamüürist, kaasaegne jalutusrada koos omapäraste purskkaevude-pinkidega ning näited vanast palkarhitektuurist.

23 Väike-Turu tänavale minnes paelub pilku kaunis heleroheline puitmaja — **Bonifatiusse Gild**, mis on koondanud kokku tänapäeva Viljandi käsitöömeistrid, et hoida elus hansatraditsioone, pakkuda nii linnarahvale kui külalistele toitu, kehakatet ja muud eluks vajalikku.

24 Spordihoone ees näed Eesti spordiajaloo kuulsaima mehe, Viljandimaalt pärineva Eesti esimese olümpiamedalisti **Martin Kleini monumenti**. Ta pidas 1912. aasta Stockholmi olümpial soomlase Alpo Asikaineni vastu maha ajaloo pikima maadlusmatši. Heitlus kestis 11 tundi ja 40 minutit, misjärel hõbeda võitnud Klein oli liiga väsinud, et kulla peale maadelda.

25 Eemal kõrgendikul paistab suursugune **Pauluse kirik**, mis ehitati aastail 1863-1866 maakogudusele. Nn Kirikumäel asub **mälestuskivi kapten Anton Irvele**, Eesti Vabadussõjas langenud väejuhile.

26 Vasakule vaadates märkad teatrimaja. **Draamateater „Ugala”** asutati lauluseltsi „Koit” ja karskusseltsi „Vabadus” näitetruppide baasil 1920. a. Praeguses hoones tegutseb teater aastast 1981. Hoone renoveeriti täielikult 2017. aastal.

27 Vaatamist vääriv ka teatrimaja taha jääv **Saksa sõjaväe kalmistu**, kuhu on maetud langenud II Maailmasõja päevilt. Taastatud surnuaed on kaunis ja terviklik hauakompleks.

Tunne end hästi meie kaunis väikelinnas!

TASUTA JALUTUSKÄIK
KOGUKONAGIIDIGA:
13. juuni – 28. juuli algus 13:00
pärimusmuusika aida eest
29. juuli – 28. august algus 13:00
Vabaduse platsilt maasika juurest

